

Krzyżanowski, Julian

Doroczne Zebranie Uroczyste : 21 listopada 1948 r. : Sprawozdanie Sekretarza Generalnego za czas od 24 listopada 1947 do 20 listopada 1948

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 41, 119-126

1948

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

A oto jeszcze co we wspomnianym wyżej artykule pisze o odkryciu radu prof. Dorabialska: „Od tej chwili minęło zaledwie lat pięćdziesiąt — okres czasu dla rozwoju nauki bardzo krótki. W tym jednym, bezprzykładnym w dziejach myśli ludzkiej przypadku, okres ten okazał się wystarczający aby nauka zmieniła i ukształtowała oblicze współczesnej fizyki i chemii, wkroczyła do nauk biologicznych, medycyny, astronomii, geologii, nawet matematyki i filozofii i wreszcie z hukiem bomby atomowej wpadła w życie polityczne świata. Droga rozwoju nauki o promieniotwórczości jest drogą ciągłych triumfów eksperymentu i myśli naukowej“.

W związku z tym, i na zakończenie godzi się przypomnieć słowa Kazimierza Kostaneckiego: „Historia nauki uczy nas, że badania naukowe czysto teoretyczne, przedsiębrane bez względu na uboczne cele, przynoszą nieraz nie dające się obliczyć korzyści ludzkości i stają się źródłem bogactwa narodowego, że zmieniają warunki bytu i ustroju społeczeństw“.

A teraz proszę p. Sekretarza Generalnego o wygłoszenie sprawozdania z czynności naszego T-wa za rok ubiegły.

2

Sprawozdanie Sekretarza Generalnego
za czas od 24 listopada 1947 do 20 listopada 1948

przedkłada

Julian Krzyżanowski

Dostojne Zgromadzenie!

Jak w latach poprzednich, tak i dzisiejsze uwagi o życiu i pracach naszego Towarzystwa rozpocząć wypada od rzutu oka na zmiany, które zaszły w jego składzie osobowym.

Szeregi jego uszczupliły się w ciągu roku wskutek śmierci dziewięciu naszych członków. Odeszli od nas na zawsze: Jan BLATON, Kazimierz CZACHOWSKI, Henryk GALLE, Władysław NIKLIBORC, Karol POMIANOWSKI, Roman POPLEWSKI, Adolf SZYSZKO-BOHUSZ, Czesław WITOSZYŃSKI i Fryderyk ZOLL.

Wszyscy oni położyli niepospolite zasługi na polu naszej kultury, wszyscy brali udział w odbudowie naszej nauki, niektórzy upamiętnili się szczególnie na kartach życia naukowego stolicy i naszego Towarzystwa.

Cześć ich pracy i pamięci!

By pracę naukową prowadzić, mimo strat w zastępie jej wykonawców, odbyte przed tygodniem Zebranie doroczne powołało w nasze szeregi członków nowych, a mianowicie:

na Wydziale I Językoznawstwa i Historii Literatury członkiem zwyczajnym został dotychczasowy korespondent Jan Pa-randowski, członkiem korespondentem zaś Mieczysław Rulikowski,

na Wydziale II Nauk Historycznych, Społecznych i Filozoficznych członkiem zwyczajnym został Kazimierz Przybyłowski,

na Wydziale III Nauk Matematyczno-Fizycznych członkiem zwyczajnym został Stanisław Mazur,

na Wydziale IV Nauk Biologicznych członkami zwyczajnymi obrano Mariana Geysztora, Tadeusza Jaczewskiego, Lesława Wincentego Wiśniewskiego, Juliusza Zweibauma, Wacława Moychę i Jana Dębowskiego; korespondentami Wacława Gajewskiego, Tadeusza Gorczyńskiego, Piotra Strebeykę, Zygmunta Kraczkiewicza, Michała Gedroycia, Bolesława Gutowskiego, Ryszarda Szrettera, Bolesława Rosińskiego i Bronisława Zawadzkiego,

na Sekcji Medycznej tego Wydziału członkami zwyczajnymi zostali dotychczasowi korespondenci Marta Erlich i Władysław Szenajch, członkami korespondentami Antoni Dobrzański, Adam Gruca, Edmund Mikulaszek, Julian Walawski, Jan Zaorski.

W związku z tymi zmianami Towarzystwo nasze liczy obecnie 302 członków, w tym 196 zwyczajnych i 106 korespondentów.

Organizujące się stale życie zbiorowe, a w jego ramach również naukowe, pozwoliło nam w okresie sprawozdawczym usprawnić i dopełnić istniejące komisje, na W. I językową, na II historyczną oraz historii sztuki i kultury. Prócz nich wznowiono dwie komisje W. I, tj. badań historyczno-literackich i orientalistyczną, nadto zaś powołano do życia komisję neofilologiczną. Ponieważ współpracownikami komisji są przede wszystkim mło-

dzi badacze naukowci, powołanie do życia wymienionych ośrodków myśli naukowej winno napełnić mury Pałacu Staszica nowym i energicznym elementem ludzkim, który przyczyni się niewątpliwie do rozbudowy życia naukowego w Warszawie.

Działalność naukowa naszego Towarzystwa skupiała się, zgodnie z naszymi tradycjami, w posiedzeniach wydziałowych, wypełnionych referatami naukowymi i dyskusjami. Posiedzeń takich odbyto 29, wygłoszono zaś na nich 49 referatów. Referaty te w całości lub w streszczeniach pojawiły się lub pojawią w naszych „Sprawozdaniach“. Dłuższe prace, referowane na posiedzeniach, wyszły lub wyjdą w naszych wydawnictwach. W sumie praca na wydziałach przedstawiała się, jak następuje:

Część pracy, której wyniki komunikowano na posiedzeniach wydziałowych, była wykonana dzięki naszym zakładom naukowym, stan ich jednak nie pozwala dotąd na prowadzenie systematycznych prac w ich ścianach.

Dotyczy to zwłaszcza biblioteki Towarzystwa, ocalałej w ilości 30.000 tomów w murach Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego. Pod kierownictwem czł. J. Krzyżanowskiego, bibliotekarz Z. Daszkowski rozpoczął pracę nad uporządkowaniem cennego zbioru, przeniesionego do własnego lokalu, który zaopatrzone w nowoczesne półki metalowe. Ich sporządzenie, zmontowanie i odmalowanie wymagało kilku miesięcy, wskutek czego właściwa praca bibliotekarska uległa opóźnieniu. Czas ten wyzyskano na doprowadzenie do ładu magazynów wydawnictw, urządzonych w przygotowanych na ten cel suchych, ogrzewanych i oświetlonych piwnicach Pałacu Staszica. Dzięki temu można było przystąpić do normalnej wymiany wydawnictw, zasilającej od dwu z okładem lat bibliotekę publikacjami naukowymi, krajowymi i zagranicznymi.

Z zakładów naukowych do stanu niemal normalnego doprowadzono w okresie sprawozdawczym Gabinet Filologiczny im. G. Korbuta. Zbiory te, dobrze znane naukowym wydawcom instytucyj takich, jak „Czytelnik“ lub PIW, obejmujące mnóstwo bezcennych pierwodruków i czasopism, skatalogowano w ten sposób, iż udostępniono je równocześnie Seminarium polonistycznemu U. W. Pracą tą kierowała mgr Zofia Świdwińska, wykonywali ją zaś asystent St. Treugut oraz zespół współpracowników płatnych według norm bibliotecznych. W okresie

sprawozdawczym skatalogowano 3440 dzieł oraz sprawdzono dział czasopism. W chwili obecnej Nr currens sięga liczby 7710 dzieł, do czego dochodzi około 1000 dzieł biblioteki podręcznej, dotychczas nie doprowadzonej jeszcze do porządku.

Zbiory Korbutianum w roku bieżącym wzrosły dzięki zakupom i ofiarom o 885 tomów. Z ofiar wymienić na pierwszym miejscu należy resztki biblioteki po Fr. Mirandoli (115 tomów), ofiarowane przez J. i Wł. Antoniewiczów. Od Kuratora zakładu otrzymano 150 tomów, 50 tomów wreszcie odnalazło się w Bibliotece Uniwersyteckiej.

Prócz biblioteki zakład posiada w depozycie archiwum Orzeszkowej, obejmujące około połowy jego zasobu przedwojennego, domagającego się uporządkowania, oraz nabytą w ciągu roku kartotekę pieśni ludowych prof. J. St. Bystronia, opracowywaną przez asystenta Instytutu Badania Sztuki Ludowej.

Wykonanie wymienionych prac było możliwe dzięki miesięcznej dotacji przyznanej przez zarząd naszego T-wa, (330.000 zł), dzięki zasiłkom specjalnym na katalogowanie (80.000 zł) i ofierze prywatnej (50.000 zł). Nadto z wdzięcznością należy zaznaczyć, iż p. pułkownikowa Winiarska ofiarowała zakładowi nieodzowne meble, tj. biurko z fotelem i szafę.

Gabinet matematyczny. Kurator Czł. K. Kuratowski, Asyst. Alina Böhmówna. Stan: 197 t., 1987 vol. czasopism, 9550 odbitek. Nabyto 67 książek, 171 zesz. czas., 37 odb., nadto otrzymano z darów 15 książek. Z czytelni korzystało 79 osób, z wypożyczalni 100 osób.

Zaznaczając mimochodem, że Gabinet Antropologiczny używał w ostatnich tygodniach własny lokal, dzięki czemu można tam pomieścić część zbiorów i przystąpić do pierwszych kroków organizacyjnych, wspomnieć winienem, że Towarzystwo przygotowuje do druku Bibliografię Historii Polski po r. 1815, zainicjowaną przed wojną przez M. Handelsmana. Praca nad tym dziełem, kierowana przez Halinę Bachulską, wykonywana zaś w ramach rocznego budżetu Towarzystwa, przeznaczającego na ten cel sumę 1.092.000 zł, jest w tym stadium, iż już obecnie można liczyć, iż tom pierwszy ukaże się w przyszłym roku.

Naturalne dopełnienie działalności naukowej T-wa stanowią jego wydawnictwa. O ich stanie najwymowniej mówią liczby. W sprawozdaniu poprzednim stwierdzałem z zadowoleniem,

iż nasz dorobek dwuletni obejmował 11 pozycyj, w czym 7 pochodziło z roku ubiegłego. Za rok sprawozdawczy przybyło ich 24, a więc o 200% więcej, przy czym w liczbę tę wchodzi pozycje, o których wykonaniu ze względu na trudności techniczne myślało się przed rokiem z dużym niepokojem. Mam tu na myśli wydanie z rękopisu podobizny „Kroniki“ Galla, następnie bogato ilustrowaną monografię St. Lorentza o „Natolinie“, wreszcie monumentalne dzieło M. Handelsmana o „Adamie Czartoryskim“, wydane dotąd w jednej trzeciej, dwa tomy bowiem dalsze ukażą się dopiero w roku przyszłym. Tuż obok nich wymienić należy Sprawozdania Wydziału III oraz „Journal of Juristic Papyrology“, z których pierwsze przynosi teksty matematyczne, drugie zaś greckie, a więc stawiające drukarza wobec zadań specjalnych, którym niedawno jeszcze zakłady graficzne w Polsce podołać nie mogły.

Nie będę wyliczał tutaj naszych wszystkich wydawnictw, poprzestając na stwierdzeniu, że w ciągu okresu sprawozdawczego obejmują one 3080 stronice tj. 182 arkuszy, czyli, że w czasie tym produkowaliśmy 16 arkuszy prac naukowych miesięcznie.

Nie rozporządzam danymi statystycznymi, które pozwoliłyby mi ustalić miejsce naszego dorobku w ogólnopolskiej produkcji prac naukowych, sądzę jednak, że obliczenie takie przyznałoby Towarzystwu jedno z miejsc naczelnych.

Produkcja ta, wprowadzana na rynek księgarski po cenach najniższych, niewiele przewyższających jej koszt, służy w pierwszym rzędzie ośrodkom pracy naukowej w kraju i za granicą. Co to znaczy, wskazują znowuż liczby dotyczące egzemplarzy przesłanych bezpłatnie. Członkowie tedy nasi otrzymali w ciągu roku 1406 + 435 (bibl.) egzemplarzy, instytucje krajowe 116 egz., instytucje zagraniczne wreszcie, z którymi wymieniamy wydawnictwa, 603 egz., wartości w sumie ok. 2.000.000 zł.

Przedstawiony tu plon wydawniczy można było osiągnąć dzięki normalnej pracy naszej Drukarni Naukowej. Założona i uruchomiona latem 1947, od tego czasu, walcząc z nieuchronnymi trudnościami, osiągnęła ona zupełnie zadowalający poziom techniczny, dzięki czemu produkcja jej jakościowo przedstawia się bez zarzutu. Wiele natomiast do życzenia pozostawia jej wydolność ilościowa, jakkolwiek w okresie sprawozdawczym dostarczyła nam 165 arkuszy, wartości 2.445.000 zł. Nie zaspokaja

to naszych potrzeb wydawniczych, tak, że ok. 30 arkuszy powierzyć musieliśmy zakładom obcym, z których krakowskie, zwłaszcza Drukarnia U. J., z podjętych zadań wywiązuje się wzorowo.

Owa niewydolność ilościowa jest wynikiem trudności w zdobyciu nowoczesnych urządzeń drukarskich, dla których zresztą w lokalu obecnym nie mielibyśmy miejsca. Sprawy te jednak nieoczekiwanie weszły na drogę wysoce pomyślną, z inicjatywy bowiem P. Ministra Krassowskiej rozwinęła się akcja rządowa celem zorganizowania drukarstwa naukowego w czterech ośrodkach Polski. W związku z tym uzyskaliśmy kredyty na odbudowę lokalu drukarni w domu na Śniadeckich 8, oraz na zakup kosztownych maszyn. Jedna z nich, linotyp, lada dzień ma przybyć z Ameryki, inne zamówiliśmy w Anglii i Szwecji. Jeśli zamówienia te będą wykonane terminowo, w ciągu roku Drukarnia Naukowa stanie się zakładem, zaspokajającym znaczną ilość potrzeb życia naukowego stolicy i terytoriów jej bliskich. O rozmiarach akcji tej świadczą przyznane na nią kredyty, budowlany 12.000.000 zł, oraz inwestycyjny 13.500.000 zł.

Sumy wymienione, podobnie jak również specjalne fundusze budowlane, o których wspomnę za chwilę, stanowią dopełnienie w budżecie Towarzystwa przychodów stałych, opartych na dotacjach otrzymywanych od władz centralnych. Przychody te wynoszą 24.000.000 rocznie i pochodzą w połowie od P. Prezesa Rady Ministrów i od Ministerstwa Oświaty. Prócz tego w okresie sprawozdawczym otrzymaliśmy 1.000.000 zł od dyrekcji Banku Gospodarstwa Krajowego w Warszawie. Gospodarowanie tymi funduszami, kontrolowane zarówno przez naszą komisję rewizyjną jak przez organy inspekcyjne Prezydium Rady Ministrów, w ciągu trzech kwartałów r. 1949 przedstawia się jak następuje, do czego dojdzie sprawozdanie za kwartał bieżący, tak że całość wydatków pojawi się w tomie 42 naszego „Rocznika“:

Wydawnictwa	6.342.632
Prace naukowe	3.955.314
Administracja	4.213.056
Odbudowa	24.737.599

Przechodząc z kolei do wspomnianych przed chwilą dalszych sum specjalnych, myślę o 22.301.900 zł, przyznanych Towarzystwu na cele odbudowy Pałacu Staszica oraz domu na Śniadeckich 8 przez CUP oraz Naczelną Radę Odbudowy Warszawy. Z sumy tej oraz reszty zeszłorocznego funduszu budowlanego wydaliśmy do końca września 25.000.000 zł. Dzięki temu jednak Pałac Staszica w ogromnej większości będzie oddany do użytku w ciągu najbliższych tygodni, na rok przyszły bowiem pozostanie w jego obrębie odbudowa sali posiedzeń (kolumnowej), trzeciego piętra oraz przykrycie całości kopułą. Dzięki temu znaczna ilość organów Towarzystwa otrzyma swe lokale i będzie mogła prowadzić normalną pracę, rozwijającą się już obecnie w magazynach wydawnictw i w bibliotece.

Na rok przyszły przewidziana jest odbudowa dalszych części Pałacu, tj. skrzydła zachodniego od Nowego Świata oraz korpusu południowego od przedłużonej Świętokrzyskiej. Korpus ten przewidziany jest na siedzibę Instytutu Francuskiego w Polsce i ma powstać z funduszy tej właśnie instytucji.

W okresie sprawozdawczym udało się również załatwić pomyślnie sprawę odbudowy domu na Śniadeckich 8, nieodzownego T-wu choćby tylko jako siedziba postawionej na odpowiednim poziomie drukarni. Prócz niej znajdują tam pomieszczenie instytutu naukowe, nasze i obce. Dzięki wspomnianym uprzednio kredytom, uzyskanym z CUP oraz NROW, gmach uratowało się od zniszczenia, przykryło dachem i doprowadziło do stanu, który pozwala przypuszczać, że parter, przeznaczony na drukarnię, będzie gotów do użytku wczesną wiosną.

Skoro mowa o nieruchomościach, należy dodać, iż Towarzystwo nasze otrzymało od zlikwidowanego T-wa Literatów i Dziennikarzy spuściznę w postaci domów we Włocławku i Tuszynie, parceli leśnej w Wildze oraz resztek biblioteki w Warszawie. Do skutku natomiast nie doszło uzyskanie majątku po Instytucie Społecznym w Warszawie.

Z innych nabytków z wdzięcznością wspominam, iż dzięki życzliwości P. Ministra Kaczorowskiego oraz zarządu T-wa Ekonomistów uzyskaliśmy w gmachu tej instytucji lokal trzechpokojowy. Dzięki temu można było przystąpić do reorganizacji Instytutu Antropologicznego oraz okazać pomoc Kasie im. Mia-

nowskiego, której na pół roku odstąpiliśmy dwa pokoje oraz oddaliśmy piwnicę pod Pałacem Staszica. Ustępstwa te na rzecz zasłużonej instytucji, z którą przez całe lata wiązały nas ściśle stosunki współpracy, podyktowane koniecznością chwili, poczytujemy za wyraz realizacji tego programu, który był sformułowany tutaj przed trzema laty, obliczonego na zorganizowanie i odbudowę nauki w Warszawie, oraz za krok ku nawiązaniu z Kasą dalszej współpracy, przerwanej przez katastrofę wojenną.

Kończąc nie usiłuję stawiać horoskopów na przyszłość, wzamian za to pragnę stwierdzić, że Towarzystwo nasze dotrzymuje, w miarę sił, kroku wymaganiom życia zbiorowego, czynnie przykłada się do jego odbudowy i przebudowy, spełnia sumiennie zadania, do których spełnienia jest powołane.

3

NAGRODY NAUKOWE

Towarzystwo Naukowe Warszawskie przyznało w roku bieżącym 4 nagrody naukowe po 150.000 zł na każdy Wydział.

Nagrody otrzymali:

na Wydziale I — M a r i a n P l e z i a za pracę pt. „Kronika Galla na tle historiografii XII wieku“;

na Wydziale II — M a r i a O s s o w s k a za pracę pt. „Podstawy nauki o moralności“;

na Wydziale III — K a z i m i e r z K u r a t o w s k i za pracę pt.: „Topologia I“;

na Wydziale IV — J u l i a n W a l a w s k i za pracę pt.: „Badania elektrokardiograficzne w przebiegu duru płamistego“.
